

16.12.1999

Työeläkelaitoksille

58-59-VUOTIAAN VAKUUTETUN OIKEUS VARHAISEN KUNTOUTUKSEN SELVITTELYYN

Työmarkkinajärjestöjen ja työeläkelaitosten neuvottelutyöryhmän 2.7.1999 tekemän sopimuksen mukaan "toteutetaan asteittain menielään olevan tutkimushankkeen perusteella vakuutetun oikeus varhaisen kuntoutuksen selvittelyyn aloittaen 58-59-vuotiaista. Järjestely pyritään laajentamaan voimavarojen sallimissa rajoissa kaikkia työntekijöitä koskevaksi vuoden 2002 alusta".

Tässä vaiheessa ei ole muutettu lainsäädäntöä. Vuosien 2000-01 aikana vakuutetun oikeus varhaisen kuntoutuksen selvittelyyn varmistetaan ja toteutetaan sopimuksen mukaisesti eläkelaitosten ohjauksella ja valvonnalla. Tässä yleiskirjeessä annetaan ohjeet selvittelyn toteuttamisesta käytännössä.

Sopimuksen tarkoitus ja soveltaminen

Mahdollisimman varhain tapahtuvalla kuntoutus selvittelyllä pyritään kuntoutuksen piiriin saamaan vakuutetut, joiden työssä jatkamista voidaan edistää työeläkekuntoutuksen keinoilla. Kuntoutus selvittely olisi tehtävä jo ennen joutumista sairauspäivärahalle, viimeistään kuitenkin silloin, kun 60 sairauspäivärahapäivää on täyttymässä. Selvittely voi siis käynnistyä, vaikka varsinaisia sairauslomia ei vielä ole tarvittu.

Tarkoituksena on selvittää työeläkekuntoutuksen tarve. Työeläkekuntoutus on harkinnanvaraista ammatillista kuntoutusta, johon voi liittyä sitä tukevaa lääkinnällistä kuntoutusta. Sitä annetaan vakuutetulle, jolla on voimassa tulevan ajan oikeus tai joka saa tulevaan aikaan perustuvaa eläkettä (TEL 4 h §).

Selvittelyyn ryhtyminen

Selvittelyyn ryhdytään silloin, kun vakuutetulla todetaan sairaudesta johtuva työkyvyttömyyden uhka. Sairauden ei tarvitse aiheuttaa työkyvyttömyyttä vielä arvion tekemisen hetkellä. Riittää, että lääketieteellisen tiedon perusteella sairauden voidaan ennustaa lähivuosina alentavan vakuutetun toimintakykyä merkittävästi.

16.12.1999

Työkyvyttömyydellä tarkoitetaan tässä työeläkelakien mukaista työ- tai ansiokyvyn alentumista (TEL 4 §:n 3 momentti). Periaatteessa riittää siten kuntoutus selvittelyyn pääsemiseksi jo lähivuosina uhkaava osatyökyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttava työ- tai ansiokyvyn alentuma.

Työkyvyttömyyden uhkan toteaminen

Työkyvyttömyyden uhkan toteamisessa sovelletaan kriteerejä, joiden käytöstä työeläkelaitoksilla on jo saatua kokemusta. Selvittelyssä tulee vakuutetun osalta seuraavien ehtojen täytyä:

- 1 sairaus, vika tai vamma aiheuttaa lähivuosina todennäköisesti ja objektiivisesti todettavissa olevan uhkan työkyvyille. Tällöin tarkoitetaan
 - *sairaudella* diagnosoitua sairautta, jonka osalta hoidon ja lääkinnällisen kuntoutuksen toteutuksen mahdollisuudet on otettu huomioon,
 - *lähivuosilla* noin viiden vuoden ajanjaksoa ja
 - *uhkalla työkyvyille* tilannetta, jossa vakuutetulla on arviointihetkellä sellainen sairaudesta johtuva työkyvyttömyyden uhka, että hänelle lähivuosina ilman kuntoutustoimia tulisi myönnettäväksi työkyvyttömyyseläke (yksilöllinen varhaiseläke taikka täysi- tai osatyökyvyttömyyseläke).

Todennäköisyys arvioidaan käyttämällä ammattitautien diagnostiikassa sovellettavaa asteikkoa: 1. erittäin todennäköinen, 2. todennäköinen, 3. mahdollinen, 4. epätodennäköinen ja 5. erittäin epätodennäköinen.

- 2 Ammatillisella kuntoutuksella voidaan siirtää tai estää työkyvyttömyyden uhkaa, kun otetaan huomioon vakuutetun aikaisempi koulutus, työkokemus sekä hänen ikänsä ja asumisolosuhteensa ja näihin verrattavat sosiaalis-taloudelliset seikat.
- 3 Ammatillisella kuntoutuksella on todennäköisesti eläkemenoa säästävä vaikutus.

Jokaisen edellä olevan ehdon tulee periaatteessa täytyä. Ratkaisu tehdään kuitenkin kokonaisarviona niin, että jonkin kohdan puoltaessa voimakkaasti selvittelyä toinen kohta voidaan hyväksyä lievemmin edellytyksin. Jos esimerkiksi työkyvyttömyyden uhka ei ole 1 kohdan mukaisesti yksiselitteisesti määriteltävissä, voidaan selvittelyyn ryhtyä silloin, kun vakuutetun ikä ja sosiaalis-taloudelliset seikat merkittävästi puoltavat ammatillisen kuntoutuksen tukemista.

16.12.1999

58-59-vuotiaat

Kun selvitetään nimenomaan 58-59-vuotiaiden kuntoutustarvetta, kiinnitetään huomiota tämän ikäluokan erityispiirteisiin. Työkykyä uhkaavana voidaan tällöin pitää tilannetta, jossa vakuutetulta ei voida enää lähivuosina kohtuudella edellyttää työnteon jatkamista, kun otetaan huomioon hänen toimintakykynsä. Kohtuullisuutta arvioitaessa vaikuttavat muiden sosiaalis-taloudellisten seikkojen lisäksi yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisehdot: ikääntymiseen liittyvät tekijät, ammatissa olon pitkäaikaisuus, työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet.

Edellä mainittuihin erityispiirteisiin kiinnitetään myös huomiota, jos vakuutettu kuuluu muihin vanhimpiin ikäluokkiin.

Selvittelyyn hakeutuminen

Selvittelyä haetaan työeläkejärjestelmän K-hakemuksella, johon liitetään B-lausunto terveydentilan ja kuntoutusmahdollisuuksien arvioimiseksi. Lausunnon tulisi olla, jos mahdollista, työterveyslääkärin laatima. Näin varmistetaan, että työpaikan mahdollisuudet kuntoutuksen toteuttamiseksi on selvitetty.

Ratkaisu selvityksestä

Jos selvitystä ei pidetä aiheellisena, on vakuutetulle ilmoitettava siitä kirjallisesti. Tällöin olisi ilmoitettava yksityiskohtaiset perustelut, miksi selvittelyä on pidetty aiheettomana.

Ratkaisusta ei ole muutoksenhakuoikeutta. Kielteisiin ratkaisuihin olisi kiinnitettävä erityistä huomiota esimerkiksi käsittelemällä niitä eläkeasiain neuvottelukunnissa.

Jos ratkaisu on myönteinen, vakuutettu ohjataan kuntoutusselvittelyyn. Hänelle annetaan riittävä selvitys siitä, mitkä ovat ammatillisen kuntoutuksen toimet ja vaihtoehdot. Jos kuntoutukseen päätetään ryhtyä, annetaan kuntoutuslupaus, josta käy ilmi suunnitellun kuntoutuksen sisältö.

Seuranta

Jatkopäätökset kuntoutusselvittelyn kehittämisestä tehdään saatujen kokemusten pohjalta. Tämän vuoksi eläkelaitoksissa seurataan, miten kuntoutusselvittelyissä on onnistuttu. Raportit käsitellään esimerkiksi eläkeasian neuvottelukunnissa.

16.12.1999

Eläketurvakeskus tilastoi kuntoutusselvittelyt muun muassa ikäryhmittäin (myös 58-59-vuotiaat). Sitä varten eläkelaitokset ilmoittavat ETK:lle tarvittavat tiedot. Työkyvyttömyysasian neuvottelukunta seuraa järjestelmän kehittymistä yleisesti.

ELÄKETURVAKESKUS


Seppo Pietiläinen
Helena Tapio